

Kříženec jiříčky obecné a břehule říční (*Delichon urbica* x *Riparia riparia*)

Hybrid of House Martin (*Delichon urbica*) and Bank Swallow
(*Riparia riparia*)

Zdeněk Rumler¹⁾, František Hanák²⁾, Zdeněk Vermouzek³⁾

¹⁾ Jílová 29, 779 00 Olomouc, Česká republika

²⁾ Moravská ornitologická stanice, Muzeum Komenského, Horní nám 1, 751 52 Přerov,
Česká republika

³⁾ Vlastivědné muzeum, nám. Republiky 5, 771 73 Olomouc, Česká republika

Již delší dobu se objevují velmi vzácně z Evropy i z České republiky zprávy o křížencích mezi vlaštovkou obecnou (*Hirundo rustica*) a jiříčkou obecnou (*Delichon urbica*) [např. Ferienc & Brtek 1974, Raick 1981, Menzel 1984, Sueur 1985, Glutz von Blotzheim & Bauer 1985, Literák 1986, Skřivan & Skřivan 1992]. Hybridí se podobají jednomu z rodičů (Glutz von Blotzheim 1985, Beaman & Madge 1998) a poznají se dobře podle tmavého čela, lesklé modročerné barvy svrchní strany těla, úzkého tmavého pruhu přes hrdlo (někdy neuzavřeného), hnědavého (nebo bělavého) kostřece a absence bílých skvrn v kratším ocase (někdy mohou být menší) [Heinzel, Fitter & Parslow 1996, Beaman & Madge 1998]. Hybridí vlaštovky obecné a jiříčky obecné se podobají hnědavým kostřecem vlaštovce skalní (*Hirundo daurica*), ale chybí jim žihání na spodině těla. Existence hybrida *Delichon urbica* x *Riparia riparia* nebyla při rešerši dostupné odborné literatury zjištěna. V tomto příspěvku tak jde o první doložené sdělení v rámci Evropy.

Kříženec *Delichon urbica* x *Riparia riparia* byl zjištěn dne 25. 8. 1970 na lokalitě Panenský les (luh) mezi obcemi Štěpánov a Hynkov (okr. Olomouc; číslo sčítacího pole 6369B1; souřadnice: 17°11' E, 49°40' N; Hornomoravský úval; 221 m n. m.) na levém strmém a neregulovaném břehu řeky Moravy v místě malé kolonie břehulí. Na uvedené lokalitě poletovalo 3 až 4 páry břehulí a 1 jiříčka. Břehule a jiříčka zalétávaly občas s krmením přímo do nor, jiříčka ale pouze k ústí jedné nory nacházející se asi 20 cm od horního okraje břehu. Když vlétla do této nory jedna z břehulí, bylo rozhodnuto, vzhledem k přístupnosti, o jejím prozkoumání. Podupáváním na břehu se podařilo odchytit do igelitového sáčku k našemu

překvapení další "jiříčku" a 2 juvenilní břehule. Sběratelem (leg.) jiříčky a břehuli byl RNDr. Zdeněk Rumler, zoolog Vlastivědného muzea v Olomouci, spolu s preparátorem Oldřichem Czihákem. Účelem sběru bylo získání 1 až 2 ex. břehule říční pro stálou zoologickou muzejní expozici.

Při bližším ohledání bylo zjištěno, že se nejedná o jiříčku, ale o o hybrida *Delichon urbica* x *Riparia riparia* (obr. 1), u kterého převládaly ve zbarvení znaky jiříčky obecné. Měl však na přední části hrudi a po stranách krku náznaky hnědého kolárku a hnědé skvrně na bílém kostřeci. Břehule má na přední části prsou příčný hnědý proužek a celou svrchní část těla včetně kostřece šedohnědou, kdežto jiříčka má bílé hrdlo, hrud' i kostřec. Vykrojení ocasu bylo u křížence tvarováno jako u břehule, tedy mělké, ale méně prohloubené než u jiříčky. Pitvou před preparací bylo určeno, že se jedná o subadultního samce. Srovnání tělních rozměrů a hmotnosti uvedeného jedince a literárních údajů stejných parametrů pro českou a evropskou populaci samců *Delichon urbica* a *Riparia riparia* uvádí tab. 1.

Tab. 1. (rozměry v mm, hmotnost v g).

	<i>Delichon urbica</i> x <i>Riparia riparia</i> M, Panenský les 25. 8. 1970	<i>Delichon urbica</i> M (Hudec 1983) (Glutz v. Bl. & Bauer 1985) (Cramp 1988)	<i>Riparia riparia</i> M (Hudec 1983) (Glutz v. Bl. & Bauer 1985) (Cramp 1988)
Hmotnost	15,7	16-20 (18,1) 10,3-19,8 (14,5) 18,1-20,7 (19,4)	13-15 (13,7) 12,2-14,4 (13,3) 11,4-16,5 (12,2)
Křídlo	102	107-120 (111,4) 107-115 (110,6) 106-115 (111,1)	106-110 (107,5) 99-115 (107,1) 103-111 (106,7)
Ocas	53	53-68 (62,2) 57-66 (61) 58-66 (61,1)	53-57 (55,2) 49-62 (54,1) 48-54 (51,0)
Zobák	6	6-7 (6,3) 5,6-8 (6,75) 4,7-5,5 (5,1)	5-5,2 (5,1) 5,9-7,4 (6,6) -
Běhák	10	10-15 (12,1) 10,1-11,2 (11,1) 10,9-12,3 (11,5)	9,5-10,5 (10) 10-12,2 (11,1) 9,6-10,8 (10,3)

Hybrid *Delichon urbica* x *Riparia riparia* byl preparován O. Czihákem a nachází se pod inv. č. Zo-4054 jako dermoplastický preparát ve stálé zoologické expozici Vlastivědného muzea v Olomouci. Je instalován jako jirčička u hnízda. Dalším chyceným ptákem byl juvenilní samec břehule říční, který je rovněž umístěn v expozici jako dermoplastický preparát pod inv. č. Zo-4055. Druhá juvenilní břehule je uložena ve sbírce dokladových kožek muzea pod inv. č. Zo-4001 (juv. M).

Hybridi rodů čeledi *Hirundinidae* jsou vždy vzácní. Gray (1958) uvádí sporadické výskyty kříženců mezi vlaštovkou pestrou a vlaštovkou stromovou (*Petrochelidon pyrrhonota* x *Tachycineta bicolor*) a mezi vlaštovkou pestrou a vlaštovkou obecnou (*Petrochelidon pyrrhonota* x *Hirundo rustica erythrogaster*). Další hybrid je znám (Glutz von Blotzheim & Bauer 1985) mezi vlaštovkou obecnou a vlaštovkou jeskynní (*Hirundo rustica erythrogaster* x *Petrochelidon fulva*). V roce 1988 byl pozorován v pískovně Mušlov u Břeclavi kříženec vlaštovky obecné a břehule říční (*Hirundo rustica* x *Riparia riparia*) [Chytil 1990]. Hybrid mezi rody *Delichon* a *Riparia* není zatím v odborné literatuře uváděn. Známe, i když vzácné, křížení rodů čeledi *Hirundinidae* svědčí o jejich historické příbuznosti a monofylii (Collinson 2001).

Souhrn

V příspěvku je dokumentován první známý výskyt křížence jirčičky obecné (*Delichon urbica*) a břehule říční (*Riparia riparia*). Kříženec (subad. M) byl získán 25.8.1970 v lokalitě Panenský les mezi obcemi Štěpánov a Hynkov (okr. Olomouc) a jeho preparát je uložen ve Vlastivědném muzeu v Olomouci pod inventárním číslem Zo-4054.

Summary

The first known occurrence of the hybrid of House Martin (*Delichon urbica*) and Bank Swallow (*Riparia riparia*) is documented in the paper. The hybrid (subad. M) was caught in the locality Panenský les between villages Štěpánov and Hynkov (district Olomouc) on 25.8.1970. Its dermoplastic preparation is situated in Natural History Museum in Olomouc under the inventory Nr. Zo-4054.

Literatura

- Beaman M., Madge S., 1998: Handbuch der Vogelbestimmung. – Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Collinson M., 2001: Shifting sands: taxonomic changes in the world of the field ornithologist. – *British birds*, 94: 2–27.
- Ferianc O., Brtek V., 1974: Hybrid der Rauchschnalbe (*Hirundo rustica* L.) und der Mehlschnalbe (*Delichon urbica* L.). – *Biologia*, 29: 863–868.
- Glutz von Blotzheim U.N., Bauer K.M., eds., 1985: Handbuch der Vögel Europas. Band 10ÜI. Passeriformes (1. Teil). – AULA-Verlag, Wiesbaden.
- Cramp S., ed., 1988: Handbook of the Birds of Europe of the Middle East and North Africa. Volume V. Tyrant Flycatchers to Thrushes. – Oxford University Press, Oxford, New York.

- Gray A.P., 1958: Bird Hybrids: A Check-List with Bibliography. – Commonwealth Agricultural Bureaux, Bucks.
- Heinzel H., Fitter R., Parslow J., 1996: Pares Vogelbuch. – Parey Buchverlag, Berlin.
- Hudec K., ed., 1983: Fauna ČSSR, sv. 23. Ptáci – Aves. Díl III/1. – Academia, Praha.
- Chytil J., 1990: Křížencec *Hirundo rustica* x *Riparia riparia* a atavismus u *Hirundo rustica*? – *Sylvia*, 27: 117–118.
- Literák, I., 1986: Další křížencec vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*) a jiříčky obecné (*Delichon urbica*). – *Zprávy ČSO*, 29: 11–12.
- Menzel H., 1984: Die Mehlschwalbe. – Die Neue Brehm-Bücherei 548, A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- Raick M., 1981: Note sur un hybride d'hirondelle de cheminée (*Hirundo rustica*) et d'hirondelle de fenêtre (*Delichon urbica*). – *Le Gerfaut*, 71: 617–618.
- Skřivan P., Skřivan P., 1992: Pozorování křížencec vlaštovky obecné (*Hirundo rustica*) a jiříčky obecné (*Delichon urbica*) na údolní nádrži Rozkoš. – *Panurus* 4, 87–88.
- Sueur F., 1985: Un hybride d'hirondelle rustique *Hirundo rustica* et d'hirondelle de fenestre *Delichon urbica* au hable d'Ault. – *Avocette*, 9: 72.

Obr. 1. Hybrid *Delichon urbica* x *Riparia riparia* (inv. č. Zo-4054) ve stále zoologické expozici Vlastivědného muzea v Olomouci. Foto Jitka Hanáková.

Fig. 1. Hybrid of *Delichon urbica* and *Riparia riparia* (inv. Nr. Zo-4054) in the permanent zoological exposition of Natural History Museum in Olomouc. Photo Jitka Hanáková.